

emcdda.europa.eu

SAMMENDRAG — SPESIALTEMA Problembruk av amfetamin og metamfetamin i Europa

Det europeiske overvåkingscenter for narkotika og narkotikamisbruk

Årsrapport 2010: Narkotikaproblemet og situasjonen i Europa

Sperrefrist: 10.00 UTC — 10.11.2010

Innledning

Dette spesialtemaet fokuserer på de europeiske landene der amfetamin eller metamfetamin utgjør en viktig del av narkotikaproblemet, og ser på den nåværende tilstanden i lys av den historiske utviklingen av bruk av amfetaminer (¹) siden disse stoffene ble introdusert som medisiner på 1930-tallet. Historien bak amfetaminbruken er et resultat av samhandlingen mellom globale krefter, for eksempel utbredelsen av narkotikabruk til rekreasjonsformål på 1960-tallet og introduksjonen av heroin på den europeiske narkotikascenen på 1970-tallet, og lokale hendelser, som framveksten av pervitinproduksjon (metamfetamin) i mindre skala i det daværende Tsjekkoslovakia. Følgene av dette per i dag er at problembruk av amfetaminer i hele Europa er preget av sterke nasjonale kjennetegn, muligens mer enn for noen av de andre sentrale, ulovlige narkotiske stoffene.

Amfetamin og metamfetamin

- Amfetamin og metamfetamin er to nært beslektede syntetiske stoffer som stimulerer sentralnervesystemet. De kan svelges, sniffes eller injiseres, og metamfetamin, spesielt i krystallinsk form, kan røykes.
- De to stoffene kan være så like i virkning og framtoning at brukerne ofte ikke kan skille dem fra hverandre.
- De ettertraktede virkningene omfatter oppstemt humør, en følelse av velvære, økt energi, årvåkenhet, konsentrasjon, vaksomhet og motorisk og talemessig aktivitet, bedre prestasjoner ved fysiske og mentale oppgaver, redusert tretthet og reduserte sosiale eller seksuelle hemninger.
- De skadelige virkningene omfatter psykososer, kardiovaskulære og cerebrovaskulære problemer, avhengighet, psykiske og psykiatriske problemer, infeksjonssykdommer ved injisering, og død.

Produksjon og tilgang på stoffene

- Den globale produksjonen av amfetamin er konsentrert om Europa, som står for 80 % av alle amfetaminlaboratorier som ble avdekket i 2008. I Europa ser det ut til at amfetaminproduksjonen i hovedsak skjer i **Nederland, Polen og Belgia**, og i mindre utstrekning i **Estland, Litauen og Tyskland**.
- Ulovlig tilførsel av metamfetamin i Europa omfatter alt fra små, lokale "kjøkkenlaboratorier" til – i global sammenheng – begrenset internasjonal narkotikahandel og er sentrert rundt to områder: Sentral-Europa (spesielt **Tsjekkia**) og Østersjøområdet.
- Mens krystall-metamfetamin og 'met'røyking, blir stadig vanligere i mange deler av verden, er metamfetamin i Europa nesten utelukkende tilgjengelig i pulverform. Dette gjør at stoffet praktisk talt er umulig å skille fra amfetamin i utseende, lukt og virkning.

¹ Amfetamin og metamfetamin omtales samlet som amfetaminer

- Nyere data fra land i Nord-Europa viser at amfetamin trolig blir erstattet i stadig større grad av metamfetamin på markedene i enkelte skandinaviske og baltiske land.

Bruk av amfetaminer i befolkningen

- Undersøkelser som er utført i den generelle befolkningen og blant skoleelever, viser en relativt lav forekomst av amfetaminbruk i de fleste europeiske land. Men i minst fem land anslås det at over 2 % av unge (15–34 år) har brukt dette narkotikumet det siste året: **Tsjekkia** (3,2 %), **Danmark** (3,1 %), **Estland** (2,5 %), **Storbritannia** (England og Wales) (2,3 %) og **Bulgaria** (2,1 %).
- Mye av den mindre problematiske bruken av amfetaminer skjer i rekreasjonsmessige sammenhenger, spesielt ved 'dance music events', der bruken av stoffet ser ut til å være tettere knyttet til enkelte musikkjangre.
- Livstidsprevalensen av amfetaminer blant unge i slike sammenhenger varierer sterkt, med nivåer på 30–70 % registrert i enkelte studier i **Tsjekkia**, **Ungarn**, **Slovakia** og **Storbritannia**.
- Sett over tid er det tegn som tyder på at amfetamin i enkelte land kan ha tapt terreng i nattelivet til kokain eller ecstasy, eller til nye stoffer som mefedron.

Regional analyse av problembruk av amfetamin og metamfetamin

- I land i det vestlige og sørlige Europa finner man sjelden problembruk av amfetaminer, men slik bruk kan nå et visst nivå av betydning i enkelte land og blant spesielle grupper av problembrukerne.
- I mange land i Nord-, Øst- og Sentral-Europa utgjør amfetaminbrukerne en betydelig andel av problembrukerne i befolkningen, og ofte injiserer de stoffet.
- I dette store geografiske området dukker det opp flere klare undermønstre. De mest åpenbare er det vedvarende amfetaminproblemet i **Sverige** og **Finland** samt det historiske metamfetaminproblemet i **Tsjekkia**, som også rammer **Slovakia**.
- De anslåtte 16 296 (12 000–22 000) problembrukerne av amfetamin i **Finland** (i 2005) utgjør omtrent tre firedeler av alle problembrukere i befolkningen. Nyere anslag over problembrukere av metamfetamin er tilgjengelige for **Tsjekkia**, der tallet er satt til 21 200 (20 700–21 800) i 2008, og for **Slovakia** med 8 083 (5 783–15 742) i 2007. For disse tre landene utgjør antall problembrukere av amfetaminer per 1 000 innbyggere i alderen 15–64 år, representert av de sentrale anslagene, henholdsvis 4,7 (**Finland**), 2,9 (**Tsjekkia**) og 2,1 (**Slovakia**).
- Andre land i disse områdene er også rammet, blant andre **Estland**, **Litauen**, **Latvia** og **Norge**, der amfetaminer ofte injiseres, og **Danmark**, der stoffet i hovedsak sniffes.

Tiltak mot problembruk av amfetaminer

- Det anses ikke som livstruende å avbryte bruken av amfetaminer, og vellykket avrusning er mulig.
- I Europa er behandlingssystemene for amfetaminbrukere ofte preget av det nasjonale mønsteret og historien bak problembruken av amfetaminer.
- I land i Vest- og Sør-Europa er behandlingssystemene spesialisert til å møte behovene til brukere av opioider, og da spesielt gjennom substitusjonsbehandling.
- I land i Nord- og Sentral-Europa der man lenge har behandlet amfetaminbrukere, er noen programmer rettet mot amfetaminbrukernes behov.
- I enkelte andre land i Sentral- og Øst-Europa er betydelig problembruk av amfetaminer av nyere dato. Av den grunn har behandlingssystemene i disse landene primært vært fokusert på å utvikle tjenester for problembrukere av opioider, og de later til å ha problemer med å møte amfetaminbrukernes behov.